

TASZ Közirat a tiltó drogpolitikáról

A Drogháború megbukott

A kábítószer-fogyasztás egyidős az emberiséggel, azonban az emberek széles körét érintő, a fogyasztást büntetőjogi eszközökkel való szabályozására csupán a huszadik században tettek először kísérletet. A kábítószer elleni paternalista, állami fellépést leginkább az Egyesült Államokbeli “Drogháború” szimbolizálja, amelyet hivatalosan, prioritást élvező kormányprogramként 1971-ben Richard M. Nixon elnök hirdetett meg. A program célja, hogy felszámolja a kábítószer léte egy kábítószermentes társadalom reményében. Az azóta folyamatosan tartó ‘háborúra’ az amerikai kormányzat minden évben dollármilliárdokat költ. A háború epicentrumában az Egyesült Államok áll, innen terjedt tovább a “harc” más országokba is, így Kolumbiába, Mexikóba és Peruba. Az amerikai megközelítés számos államnak szolgált és szolgál a mai napig mintául szigorú drogpolitikájuk kialakításakor.

A proibicionista drogpolitika

A proibicionista megközelítés lényege, hogy az illegális kábítószerekkel kapcsolatos minden magatartást –így a fogyasztást is - a büntetőjog eszközeivel büntetik, és a drogokkal kapcsolatos politikában a büntetőjog elsőbbségét biztosítják. A tiltó drogpolitika kialakításánál legitimizáló érveként olyan elgondolások szerepeltek, hogy a fogyasztás és a fogyasztók amoralitása, személyiségzavara nem csupán a fogyasztókat, hanem a társadalmat és annak értékeit veszélyeztetik, és emiatt egyáltalán nem tolerálhatók. A drogmentes társadalom ideáján alapuló tiltó drogpolitikáról mára bebizonyosodott, hogy nem működik. A drogmentes társadalom, a kábítószer-fogyasztás megszüntetése illuzórikus elképzelés. Hiába a mindenszintű korlátozás, a drogokkal élni vágyók száma a fejlett és a fejlődő országokban nem hogy nem szűnt meg, hanem növekedett, a tiltó politika alkalmazása pedig nem hogy csökkentené, hanem bizonyítottan növeli a droghasználat egyénre és társadalomra vonatkozó káros hatásait. Napjainkban egyre több szakember látja be, hogy az Egyesült Államok által folytatott és hirdetett tiltó drogpolitika alkalmazása legalább olyan ártalmas, mint maguk a kábítószer.

A tiltó drogpolitika ellen számos érv felhozható:

- Sérülnek az alkotmányos jogok. Az Egyesült Államokban emberek milliói vannak kitéve - alapos gyanú hiányában is - szűrőpróbaszerű vizeletvizsgálatnak, szórakozóhelyeken razziaik

során motozásnak, valamint gyanú esetén őrizetbe vételnek, kihallgatásnak. Bárki tulajdona bírósági tárgyalás nélkül lefoglalható abban az esetben, ha a rendőrség feltételezi, hogy a bevétel droggal kapcsolatos. Az amerikai társadalomban, ahol a legfontosabb értékek közé tartoznak a szabadságjogok, az egyébként jogkövető állampolgárok a letartóztatás, vádemelés célpontjaivá váltak. A Drogháború következményeként az állampolgárok alapvető alkotmányos jogai sérülnek, úgy mint az önrendelkezés vagy a magánélet tiszteletben tartásához való jog. Az egyik legmarkánsabb példa erre a kábítószer-fogyasztás kimutatására alkalmas tesztek egyre elterjedtebb használata.

- A tiltó politika rendkívül költséges. A börtönök zsúfolásig megtelnek, a bíróságok és általában az igazságszolgáltatás túlterhelt. Elmondható, hogy a tiltó politika következtében a források túlnyomó többségét a bizonyítottan nem eredményes tiltás fenntartására, és nem a probléma megelőzésére, valamint drogbetegek kezelésére fordítják.
- A tiltás ellenére a drogok széles körben elérhetőek. Vizsgálatok kimutatták, hogy még a börtönökben is hozzáférhetőek a kábítószeresek, ez alapjaiban kérdőjelezi meg a kriminalizáció legitimitását.
- A tiltó politika a feketepiacon keresztül a droggereskedelemmel foglalkozó csoportokat támogatja, amellyel egyben további problémákat kreál. A feketepiac, az illegalitás természetes velejárója a szervezett bűnözés, a korrupció, és gyakran az erőszak, valamint az önbíraskodás. Egyes adatok szerint a kolumbiai kábítószer kartellek csak a hivatalnokok lefizetésére évente 100 millió dollárt költenek.
- Minél szigorúbbak a droggal kapcsolatos jogszabályok, annál inkább valószínű, hogy a szervezettebb, erősebb és jobban konspiráló bűnözői csoportok veszik át a kereskedelem irányítását. Hasonló jelenség volt megfigyelhető az Egyesült Államokban a jól ismert 1920-as évekbeli szesztilalommal kapcsolatban, amely sok káros hatása mellett nagyban segítette a maffiát a hatalom és pénz megszerzésében.
- A tiltással a kínálat korlátozódik, amelyből következik a drogok árának emelkedése, növelve ezáltal az elérhető haszonkulcsot. A magas profítnak köszönhetően a letartóztatott dealerek helyére mindig hamar új eladók kerülnek. Az ENSZ adatai alapján egy kiló heroin Pakisztánban 2720 dollárba kerül, amit az Egyesült Államokban 129 380 dollárért értékesítenek.
- A tiltó drogpolitika mindamellett, hogy a szervezett bűnözést támogatja, a fogyasztókból is bűnözőket "állít elő". Egyrészt magával a fogyasztással kriminalizálja őket, másrészt a tiltó politika világában a fogyasztók körében is nő a bűnözési ráta, hiszen az illegalitás szülte magas árak bizonyos drogok használóit arra kényszerítik, hogy illegális tevékenységből teremtsék elő a drogok árát.
- A tiltás sokak szerint a magasabb koncentrációjú kábítószeresek fogyasztásához vezet, a csempészés közgazdasági jellemzői ugyanis a csempészeket arra ösztönzik, hogy a nagyobb hatóanyag-tartalmú szerek forgalmazásában legyenek érdekeltek. Ezt a megállapítást jól példázza az Egyesült Államokbeli szesztilalom ideje alatti gyakorlat. Az alkohol-prohibíció ideje alatt az USA-ban az alkohol keményebb formáit, például a gint vagy a whisky-t részesítették előnyben a sör vagy a bor helyett. A szesztilalom után azonban a tömény alkoholfogyasztás visszaesett, és újra az egészségügyileg kevésbé káros sör- és borfogyasztás került előtérbe.

- Mivel a tiltás következtében a drogok illegálisak, azok minőségét és hatóanyagtartalmát nem ellenőrzi senki. Pusztán az a tény, hogy a hatóanyag-tartalom gyakran változik, az intravénásan adagolt drogok fogyasztói között gyakran oka az akár halálos túladagolásnak.
- Tény az is, hogy bizonyos esetekben a tiltó politika pontosan küldetésével ellentétes hatást válthat ki, és érdeklődést kelt a drogok használata iránt. Így például a tinédzserek körében a hatalommal szembeni lázadás egy formája lehet a kábítószer-fogyasztás, vagy a 'tiltott gyümölcs effektus' vezethet el a fogyasztáshoz. Ezeket a hatásokat erősíti az állandó publicitás a tiltó rendelkezések létjogosultságának megerősítése érdekében.
- Egy tiltó politika mellett a fogyasztóknak kevesebb az esélyük arra, hogy javítsanak az életükön, gyakran a hatóságtól való félelem riasztja el őket attól, hogy szakemberhez forduljanak. A börtönbe jutás pedig stigmatizálja a fogyasztókat, amely súlyos szociális károkhoz vezethet. A büntetőpolitika elsődlegességét szem előtt tartó drogpolitika segít fenntartani a fogyasztókkal szembeni előítéleteket és a drogok körüli általános információhiányt.

Van-e bűnös sértett nélkül?

A legnagyobb amerikai jogvédő szervezet, az Amerikai Polgári Jogok Uniója (ACLU) megfogalmazása szerint, amíg a kábítószer-fogyasztó másokat nem károsít, nem büntethető, még akkor sem, ha a droghasználattal önmagát károsítja. Az emberi jogi megközelítés szerint miközben az állam megfosztja az embereket attól a jortól, hogy kábítószerrel fogynasszanak, egyrészt sikertelen a kábítószeres hozzáférhetőségének csökkentésében, másrészt egészségtelen és bűnözésre ösztökélő körülményeket hoz létre.

Az egyéni szabadságjogok megilletnek minden embert születésénél fogva. Mindenki azzal teheti teljessé boldogságát, sőt akár boldogtalanságát is, amivel akarja, egészen addig, amíg ezzel mások szabadságjogait nem sérti. Az államnak nincs joga megbüntetni polgárait azért, amit azok saját testükkel vagy tudatuk megváltoztatásával tesznek. További kézenfekvő emberi jogi, önrendelkezéssel kapcsolatos érvnek tűnik a proibicionista politika ellen, hogy míg az állam egyes szerek fogyasztását a közegészség és általában a társadalom védelmének érdekében szigorúan bünteti, más tudatmódosító szerek, például az alkohol fogyasztását eltűri, sőt hatalmas haszonra tesz szert a legális drogok széles körű fogyasztásának köszönhetően. Ha a fogyasztással járó egészségügyi kockázat alapján alig lehet egyes szerek között különbséget tenni (ez a helyzet a kannabisz és az alkohol vonatkozásában), akkor az államnak milyen alapon lenne joga ugyanazon szerek közül az egyik fogyasztását kriminalizálni?

Milyen szerepe van az ENSZ-nek a drogok elleni háborúban?

A drogjogi reformért harcoló csoportok nemzetközi koalíciója a közelmúltban levelet küldött az Egyesült Nemzetek főtítkárnak, Kofi Annan-nak, amelyben globális fellépésre kérték őt az egyre erőteljesebbé váló

kábítószer fenyegetettség miatt. A levél írói így fogalmaztak: "Mi mindannyian nyugtalanok vagyunk a gyermekeinket, polgárainkat és a társadalmat fenyegető, a kábítószerrel kapcsolatos veszélyek miatt. Nincs más választásunk, mint az összefogás, az együttes harc mind az országhatárokon belül és határok nélkül egyaránt, annak érdekében, hogy csökkenthessük a kábítószerrel együtt járó ártalmakat. Azonban a jelenlegi, világméretűvé vált drog háború nagyobb kárt okoz, mint maga a kábítószerrel való visszaélés vagy használat."

Az Egyesült Nemzetek égisze alatt tízévenként újabb és újabb nemzetközi egyezményeket fogadnak el, amelyek nagy részben a kriminalizációval és a büntetés módjával foglalkoznak, ellehetetlenítve így az államokat abban, hogy megfelelő megoldásokat találjanak a kábítószer szülte helyi problémák kezelésére. Az ENSZ által is támogatott represszió eredménye az egyre szigorúbb és költségesebb kontroll-eszközök alkalmazása. A nemzetközi szerződések jogértelmezési problémákat is felvetnek, amelyek szintén megnehezítik az államok dolgát az esetleges reformok bevezetésében. Jellemzően ilyen probléma, hogy a szerződések szerint például az egyes államok nem kötelesek kriminalizálni a személyes fogyasztást, azonban tiltott drog birtoklása még személyes használat esetén is büntetendő.

Az Egyesült Nemzetek becslése szerint az illegális drogereskedelem által termelt bevétel 400 milliárd dollár évente, amely körülbelül 8 százaléka a teljes nemzetközi kereskedelemnek. Az ENSZ drogjelentéseiben minden évben hangsúlyozzák, hogy a drogereskedelem hozzásegített a szervezett bűnözés, a korrupció növekedéséhez, a terrorizmus táplálásához. Arról azonban már szemérmesen hallgatnak ugyanezen jelentések, hogy az illegális drogereskedelem létezésnek egyik legfőbb oka pontosan az egyes kábítószeres tiltott volta.

A prohibicionista drogpolitikát folytató országokban gyakran hangoztatják a tiltó politika fenntartását igazolandó érvként a nemzetközi drogellenes szerződések kötelező hatályát, vagyis hogy e szerződések is tiltják a liberálisabb megoldások alkalmazását. Két dolgot ugyanakkor meg kell jegyezni ezzel kapcsolatban. Egyrészt, hogy ugyanazok a kormányok, melyek a tiltást legitimáló céllal hangsúlyozzák a nemzetközi szerződések fontosságát, más társadalmi kérdéseket szabályozva szükség esetén könnyűszerrel lépnek át az olyankor "korszerűtlennek" mondott szerződéseken. Másrészt az is tény, hogy azok az országok, melyek enyhítenek drog-jogszabályaikon, és liberálisabb drogpolitikai megoldásokat vezetnek be, rendszerint meg tudják azt tenni a vonatkozó szerződések felmondása és az ENSZ rosszallása nélkül.

Nulla tolerancia minden tekintetben

Jellemző, hogy a prohibicionista drogpolitikát folytató államokban a tiltás a drogkérdés minden területén érzékelteti hatását. A bűnüldöző szervek gyakran olyan területeken jelennek meg, ahol ésszerű drogpolitika alkalmazása esetén semmi keresnivalójuk nem lenne. Tipikusan ilyen a drogprevenció és a felvilágosítás kérdése. A prohibicionista országokban a rendőrség aktív szerepet vállal e területeken, azonban az ilyen "rendőr-prevenációs" programok hatékonysága nagyon is kérdéses. Egyrészt, egy tiltó politika mellett a legnagyobb

hangsúlyt kapó, egyben gyakran egyetlen prevenciós üzenet a “just say no” (“egyszerűen csak mondj nemet”) elvén működik, azaz a fiatalokat kizárólag arra készíti fel, hogy miért és miként utasítsák el a drogok kipróbálását. Azoknak azonban, akik kipróbálják a tiltott szereket – s a vizsgálatok szerint az ő arányuk szinte minden, tiltó politikát folytató országban egyre nő -, ez az üzenet nem sokat jelent, így félő, hogy esetükben az egész, fenti elven alapuló felvilágosító program hatását veszti. Kérdéses az is, hogy miért gondolja azt bárki, hogy egy 16 éves középiskolásnak egy rendőrtiszt hatékonyabban tudja felsorolni a drogfogyasztás káros egészségügyi hatásait, mint egy pszichológus vagy egy orvos.

A büntetőjogi megközelítést előtérbe állító országokban a rendőrség gyakran ingyenes “segélyvonalat” biztosít a drogokkal kapcsolatos állampolgári segítségkérések számára. A kérdés ismét csak az, vajon életszerű-e, hogy valaki egy tiltó politikát folytató országban a rendőri vonalon kér segítséget az orvosi kezeléshez? Tény, hogy a rendőrök nincsenek könnyű helyzetben, hiszen a fogyasztás büntethetősége következtében állandó társadalmi nyomás nehezedik rájuk. Az igényeknek megfelelő, a rendőrök egyrészt az esetek döntő többségében a könnyebb célpontnak minősülő fogyasztók ellen indítanak eljárásokat, másrészt feljogosítva érzik magukat arra, hogy kontroll alatt tartásuk a drogbetegeket kezelő intézményeket éppúgy, mint a drogkérdés egészét.

Tiltás és kannabisz

A kannabisz-származékok, így a marihuána és a hasis jogi helyzete az egyik legellentmondásosabb kérdés a drogpolitika terén. A kannabisz a világon a legelterjedtebben használt illegális kábítószer, egyben a kávé, az alkohol és a dohány után a negyedik legnépszerűbb pszichoaktív anyag. Az ENSZ szerint közel 140 millióan használják a Földön. Az Egyesült Nemzetek kábítószerrel foglalkozó szervezete jelentette ki 2000-ben azt is, hogy bár a kannabiszt sokkal többen használják, mint a kokaint és a heroint, a marihuána-használathoz köthető egészségügyi és szociális károk jóval kisebbek, mint a két utóbbi szer esetében. Számos tudományos vizsgálat bizonyította be, hogy a marihuána fogyasztása nem vagy csak alig károsabb az alkoholfogyasztásnál. Mindezek ellenére a Föld legtöbb országában a marihuána tiltott szer, s bár évszázados, sőt évezredek tapasztalatok igazolják kedvező hatását bizonyos betegségek kezelésében, használata az országok döntő többségében még gyógyszerként sem megengedett.

A marihuána fogyasztásának kriminalizációját támogatók egyik legfőbb érve szerint a kannabisz fogyasztásnak engedélyezése, vagy akár csak a fogyasztás dekriminalizálása is

“rossz üzenetet” jelentene a társadalomnak. Kérdés, hogy a tiltás mennyire tekinthető jó, s főleg hatékony üzenetnek, hiszen a kutatások szerint szinte az összes országban a marihuána fogyasztása elsősorban a fiatalok körében széles körben terjed vagy már elterjedt. Tény az is, hogy e szer fogyasztói alapvetően különböznek a többi illegális szer rendszeres használótól, és az esetek döntő többségében a marihuána tiltott fogyasztásán kívül semmilyen büntetőjogi szabályt nem szegnek meg.

Gyakori, hogy a marihuána tiltásának okául olyan érveket vetnek be, melyek – bár korábban széles körben elterjedt nézeteknek számítottak – napjainkra tudományosan meghaladott tételeknek számítanak. Tipikusan ilyen a “bevezető drog elmélet”, mely szerint a marihuána használói egy idő után veszélyesebb szerek fogyasztásra térnek át. Az ENSZ Egészségügyi Világszervezete, a WHO ugyanakkor 1998-ban egy jelentésében kiemelte, hogy “az a feltevés, miszerint a marihuána használói idővel heroinfogyasztókká válnának, az összes lehetőség közül a legkevésbé valószínű”. Ugyanezen jelentés azonban azt is megállapította, hogy abban az esetben, ha a kannabiszt a többi illegális droggal együtt tiltott drokként kezelik, valóban megnőhet annak az esélye, hogy a fű-használók más szereket is kipróbálnak. Gondoljunk csak arra a kézenfekvő tényre, miszerint ha a marihuána tiltott, akkor az azt áruló illegális kereskedő nagyobb eséllyel kínál vásárlóinak egyéb (nagyobb haszonnal kecsegtető) drogokat, mint mondjuk a törvényileg szabályozott kannabisz-árúsító.

Józanabb drogpolitika

A társadalmi problémákat reálisan kezelő, azokkal szembenező politika esetén a felsorolt nem kívánt mellékhatások eltűnnének, vagy mérséklődnének. Napjainkban egyre több szakember ellenzi a tiltó, “nulla tolerancia” megközelítést, és a társadalmi problémákra érzékenyebb, liberálisabb alternatívát szeretnének megoldásként.

A reális megközelítés alappillére, hogy a társadalmat a kábítószerektől nem lehet teljes mértékben megtisztítani. A közel 80 éve folyó tiltó politika, és a tömeges kábítószer-fogyasztás elmúlt 30 éve nyilvánvalóvá tette, hogy mindig lesznek olyanok, akik a veszély vagy tiltás ellenére a különböző drogokat választják. Az ezen anyagok elleni egyre fokozottabb fellépés ellenére egyértelműnek tűnik, hogy a drogok használatát a társadalomban nem lehet megszüntetni, és hogy a kábítószer-fogyasztás az elmúlt évtizedekre olyan társadalmi problémává vált, amelyet elsősorban büntetőjog eszközével nem megoldható. Ha elfogadjuk, hogy a drogmentes társadalom megvalósulása illúzió, akkor könnyen beláthatjuk, hogy egy reális drogpolitikának arra kell koncentrálnia, hogy a droghasználat és a drogokkal

kapcsolatos politikák minél kevesebb kárt okozzanak az egyes embereknek ugyanúgy, mint az egész társadalomnak.

A legtöbb, proibicionizmust elutasító szakember egyetért abban, hogy

- az illegális drogoknak tulajdonított kár, ártalom és nyomorúság jelentős része nem a drogoknak, hanem a tiltó politikának a következménye, továbbá
- rendelkezésre állnak olyan eszközök, melyekkel jelentősen csökkenthetők a drogokkal kapcsolatos egészségügyi és szociális problémák mind az egyes fogyasztók, mind a társadalom vonatkozásában.

Az ártalomcsökkentő politika célja, hogy a drogok és a szabályozás által okozott ártalmakat a lehető legkisebbre csökkentse. Az ártalomcsökkentő módszerek közé tartoznak a HIV/AIDS fertőzések megelőzését szolgáló tűcsere programok, a leszokni képtelen vagy nem akaró heroin függők számára kialakított methadon vagy heroin fenntartó programok, a biztonságos injekciózó helyiségek, a megfelelő prevenció és felvilágosító programok alkalmazása. Ártalomcsökkentésnek tekinthető ugyanakkor a kannabisz-származékok fogyasztásának liberalizálása is, hiszen statisztikák bizonyítják, hogy a könnyűdrog-legalizálásnak kedvező hatása van a veszélyesebb szerek fogyasztására: ha a marihuánához gyakorlatilag legálisan hozzá lehet férni, egyre kevesebben fogják a heroint kipróbálni.

“Angel Declaration” – valamennyi kábítószer legalizációjáért

Az Angliában elfogadott “Angel Declaration” elutasítja a tiltó drogpolitikát a már korábban említett mellékhatások miatt. Aláírói, a drogjogi reformokért harcoló szervezetek szerint a tiltó politika nemkívánatos hatásainak a kiküszöbölésére egy engedélyezett és minőségileg állandóan ellenőrzött elosztó rendszernek kellene felváltani a “feketepiacot”. Emellett fontosnak tartja a reform bevezetését az oktatás, a kezelési módszerek és az ártalomcsökkentés terén. Az aláírók által kitalált rendszert egy Nemzeti Kábítószer Felügyelet működtetné, amely felügyelő szervként ellátná az adminisztrációs, engedélyezési, szabályozási és végrehajtási feladatokat –mint az engedélyezés, szakvéleményezés, irányelvek készítése, káros egészségügyi veszélyek minimalizálása -, valamint koordinációs, tanácsadói és érdekvéonyesítő fórumként is működne. Minden egyéb értékesítés, valamint engedély nélküli előállítás büntetendő lenne.

A tiltás mellett elkötelezetteknek a teljes körű drogp-legalizáció elleni érve az a gyakran idézett példa, hogy 1920-ban Angliában legalizálták a heroint, amelyhez orvosi recepttel lehetett hozzájutni. A tiltó politika támogatóinak értelmezése alapján ennek következménye volt az, hogy a heroinfogyasztás vészesen megnőtt 1960-ra. Az érme másik oldala, amelyről a tiltó politika pártiak nem beszélnek, hogy ebben az időben a heroin fogyasztása az ez alatt az időszak alatt tiltó politikát követő Egyesült Államokban jóval magasabb volt, valamint hogy

Angliában a heroin használók között sokkal kevesebb volt a túladagolások száma, és jóval kisebb gondot okozott a társadalomnak a kábítószer-fogyasztáshoz kapcsolódó bűnözés.

“Európa legszigorúbb drogtörvénye” és az enyhülő szigor

Az idézett kifejezést a magyar kormány szóvivője használta 1998-ban, amikor a nyilvánosságnak bejelentette, hogy az akkori kormány szigorítani kíván a kábítószerrel kapcsolatos jogszabályokon. Elmondható, hogy 1998 és 2002 között hazánk az Egyesült Államok drogpolitikáját tekintette követendő példának, ahogy ezt a szigorító jogszabályváltozást végrehajtó kormány miniszterelnöke 2000-ben be is ismerte egy magyar újságnak adott interjújában.

A négy év “nulla tolerancia”, vagy “totális prohibíció” után úgy tűnik, 2003. március 1-től jön az “enyhülő szigor”. Ekkor lépnek ugyanis hatályba a legújabb drog-jogi rendelkezések. A jelenlegi, 2002-ben hatalomra került kormány célja az volt, hogy enyhítsen “Európa legszigorúbb drogtörvényén”. Hogy ezt a célt a gyakorlatban milyen mértékben sikerült elérni, egyelőre kérdéses. Tény, hogy az új törvény szerint nem csak a drogfüggők, hanem ismét az alkalmi használók is választhatják a gyógykezelést-tanácsadást a büntetőeljárás helyett. Egyes, a drogprobléma kínálati oldalát érintő cselekmények eltúlzott büntetési tételei enyhültek –hogyan milyen mértékben, az már más kérdés. Jellemző például, hogy a jelenlegi törvények szerint az a 16 éves diák, aki osztálytársát az iskolában ingyen megkínálja egy marihuánás cigarettával, 5-10 évi börtönre számíthat; az új jogszabály szerint e magatartásra “csak” 5 évig terjedő börtönt lehet majd kiszabni. Nincs változás a tekintetben sem, hogy droghasználatért továbbra is kiszabható lesz akár életfogytig tartó szabadságvesztés is.

Mindazonáltal örvendetes, hogy a jelenlegi törvényen változtatnak, különösen fontos az elterelés (diverziós út) újbóli széles körű lehetővé tétele – hiszen ennek a megoldásnak az előnyeit még a már idézett, liberálisnak közel sem mondható ENSZ Drog-egyezmények is hangsúlyozták. Ugyanakkor két területen a 2003-as új törvény sem lép előre. Egyrészt, a droghasználat továbbra is akár két éves börtönbüntetéssel fenyegetett bűncselekmény lesz Magyarországon, tehát szó sincs a fogyasztás dekriminalizálásáról. Másrészt, a bevezetendő új szabályok sem tesznek semmilyen különbséget az egyes drogok között veszélyesség szerint, azaz az enyhébb szabályok szerint is a marihuána ugyanabba a kategóriába fog tartozni, mint a heroin – márpedig e ténynek a drogpiacon mind keresleti, mind kínálati oldalára igen rossz hatása van.

Hogy az enyhülés mit jelent majd a gyakorlatban, egyelőre kérdéses. Ha a rendőrök figyelmüket egyre inkább a kínálati oldali cselekményeket elkövetőkre, azaz a dealerekre koncentrálnak majd, akkor javul a helyzet. Ha azonban továbbra is a kisebb ellenállást mutató, kevésbé konspiráló drogfogyasztók nagy számban való elfogása lesz a bűnüldözők célja, akkor a szigor enyhítését a drogfogyasztók nemigen fogják érezni.

Melyek a TASZ fő célkitűzései a drogpolitika terén?

- Hazánk ne a sikertelen, drága és igazságtalan amerikai proibicionista modellt követve alakítsa drogpolitikáját
- A prevenciós és a felvilágosító programok őszinte és valós üzeneteket közvetítsenek, és segítsenek a drogokkal kapcsolatos félelmek és előítéletek felszámolásában
- Az állam a drogbetegek üldözése helyett gyógyításukra és rehabilitációjukra fordítson energiát, továbbá ne kreáljon bűnözőket a társadalmi normákat – a drogfogyasztáson kívül – betartó, törvénytisztelő polgáraiból
- Induljon meg valódi szakmai és társadalmi párbeszéd a drog-jogszabályok enyhítéséről
- A kábítószer-fogyasztás és a csekély mennyiségű drog személyes célú tartása, megszerzése semmilyen kábítószer vonatkozásában ne legyen bűncselekmény
- A kannabisz-származékokat válasszák külön a többi illegális szertől: a fogyasztást megfelelő feltételekkel tegyék szabaddá a felnőtt állampolgárok számára, a forgalmazást a holland modellhez hasonlóan alapvetően ne büntetőjogi, hanem adminisztratív eszközökkel korlátozzák
- A drogpolitikai döntések kialakításakor vegyék figyelembe a tudományosan bizonyított nemzetközi eredményeket, a kellően alátámasztott és eredményesnek bizonyult programokat próbálják ki hazánkban is
- Magyarország tekintsen követendő példaként olyan országokra, melyek beépítették drogpolitikájukba az ártalomcsökkentést, és amelyek bebizonyították: csak annak a drogpolitikának van hosszú távon esélye a sikerre, amely a valódi közegészségügyi szempontokat, a tudományos eredményeket, és az emberi jogi alapelvek tiszteletben tartását tekinti legfontosabb elveknek a drogpolitika alakításakor.

(KERETES ANYAG)

Vizeletvizsgálók

A drogtesztek gyártására és alkalmazására egész iparág létesült Amerikában. A tesztek alkalmazásának oka, hogy a Drogháború valamint a drogtesztelésben érdekelt iparág által keltett pánik hatására a munkáltatókban

az a hiedelem él, hogy a drogfogyasztás rendkívüli mértékben elterjedt a munkavállalók körében, valamint hogy a drogfogyasztás csökkenő termelékenységhez vezet. Az ezen állítást alátámasztó felmérések azonban homályosak, tényleges termelékenységre vonatkozó adatokat nem tartalmaznak. A legújabb felmérések pedig azt mutatták, hogy a munkahelyi drogteszt alkalmazása nem hogy nem növeli, hanem éppen ellenkezőleg, csökkenti a termelékenységet. Az Egyesült Államokban munkavállalók millióit kötelezik munkahelyi vizelet-vizsgálatra. Csak drogtesztre évente 1 milliárd dollárt költenek, és a számítások szerint körülbelül 77 ezer dollárba kerül egyetlen drogfogyasztó kiszűrése. Elmondható, hogy a tesztek elsősorban az egészségre legkevésbé veszélyes illegális drog, a marihuána fogyasztót szűrik ki. A kannabisz ugyanis a többi kábítószerhez képest jóval hosszabb ideig mutatható ki a vizeletben, másrészt pedig a marihuána messze a leggyakrabban használt kábítószer. Kérdéses azonban, hogy miért akarják a munkáltatók hatalmas anyagi ráfordítással a marihuána fogyasztást kiszűrni, hiszen tudományos vizsgálatok kimutatták, hogy a marihuánát szívók nem különböznek azoktól, akik ezzel a szokással nem élnek. A tesztek alkalmazásának tendenciája aggodalmat keltő: kezdetben a vizsgálódás a katonai állomány tagjait és a repülőgép-pilótákat érintette, később kiterjedt az irodai munkát végző munkavállalókra is, mára egyre több középiskolás amerikai diák válik drogtesztek célpontjává.

(KERETES ANYAG)

Amerikai Drogháború – számokban

Az USA-ban a szövetségi kormány 1980-ban 1 milliárd dollárt költött a drogok elleni harcra, ez a szám 2000-ben 20 milliárd dollár. Nagyjából ugyanennyit költenek a "harcra" a tagállamok is, és ezeknek a félelmetes összegeknek több mint a kétharmadát a droghasználók üldözésére és megbüntetésére fordítják. Csak a droggal kapcsolatos szabályok megsértőinek a bíróság elé állítása, valamint az ehhez kapcsolódó börtön-költségek finanszírozása évente körülbelül 8, 6 milliárd dollárba kerül. 1980-ban 50 ezer ember ült az Egyesült Államokban valamilyen kábítószer-bűncselekmény miatt, ma ez a szám az év bármely napján közel 500 ezer. A világ lakosságának 5 %-a, de a világ börtönlakóinak 25 %-a él az USA-ban, ahol csak drog-bűncselekmény miatt több embert börtönöznek be minden évben, mint az Európai Unió összes tagállamában minden bűncselekmény miatt (pedig az EU-nak közel 100 millióval több lakosa van.) A Drogháború következtében a 80-as és a 90-es években több tagállam költségvetésében éveken keresztül az új börtönök építése volt a legnagyobb tétel.

A háború azonban úgy tűnik, mégsem eredményes: 2001-ben a 18 éves amerikai középiskolások közel 50 %-a próbálta ki már a kannabiszt, és államtól függően 5-30 %-uk az extasyt – ezek a számok például Hollandiában jóval alacsonyabbak.

(KERETES ANYAG)

Egy liberális megoldás

Hollandia a drog-liberalizáció élén jár Európában, hiszen ebben az országban körülbelül 25 éve meghatározott feltételek mellett szabadon hozzáférhető a marihuána és a hasis, és az ártalomcsökkentő módszerek széles körben elterjedtek és elérhetőek. A holland drogpolitikát ellenzői elsősorban azért támadják, mert egy széles körben elterjedt tévhit szerint Hollandiában a kevésbé szigorú drogpolitika eredményeképpen megnőtt a droghasználók száma. A tények azonban nem ezt mutatják: a holland drogfogyasztási statisztikák gyakorlatilag

egyenlők a legtöbb EU országéival, és sokkal alacsonyabbak, mint pl. az USA vagy Nagy-Britannia hasonló adatai.

A részlegesen liberalizált piac eredménye, hogy a kábítószer-fogyasztáshoz kapcsolódó halálozási ráta Európában Hollandiában a legkedvezőbb. Az erőszakos bűncselekmények száma, az intravénás droghasználat útján átadott HIV/AIDS fertőzések száma jóval alacsonyabb, mint például az Egyesült Államokban. A hivatali korrupció szintje európai viszonylatban is meglepően alacsony. Elmondható, hogy Hollandiában kannabisz-liberalizáció óta a heroinfüggők között egyre kevesebb a fiatal, a keménydrog-használók átlagéletkora folyamatosan emelkedik, jelenleg 36 év.